

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת בחוקתי

אור

קביעת עתים לתורה

ויקרא פרק כו (ג) אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: (ד) ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פרי: (ה) והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם:

ופרש"י ויקרא פרק כו פסוק ג אם בחקתי תלכו יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה:
שאלות:

א { ויש לשאול מדוע התורה מבטא את העמל בלשון חוק?
ב { עוד יש לשאול מדוע נאמר תלכו מאחר ובחוקתי הכונה לעמל התורה א"כ אינו ענין להליכה אלא תלמודו וכדומא?
ג { עוד יש להבין הא דתנן באבות פ"ה מ"ז ארבע מדות בהולכי ביהמ"ד הולך ואינו עושה שכן הליכה בידו עושה ואינו הולך שכן עשיה בידו הולך ועושה חסיד לא הולך ולא עושה רשע. וצריך להבין אם הכוונה עושה היינו מקיים אשר לומד או אינו מקיים אשר לומד א"כ כיצד יתכן שהולך ואינו עשה יש שכן הליכה בידו אדרבא אחרי שידוע ואינו עושה נענש יותר?

עוד יש לשאול במה שנקדים הנה מבואר במסכת שבת דף לא ע"א אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה **קבעת עתים לתורה** עסקת בפריה ורביה צפית לי. **חסידי מספרים** אחד מתלמידי הבעש"ט נסע פעם ליריד להרוויח מעט כסף בתור שומר, כשחזר שאלו אותו ילדיו אבא מה הבאת מן היריד, כששמע האיש את שאלת ילדיו בכה ואמר אם כשחוזרים מיריד שנמשך מספר ימים שואלים כבר מה הבאת מהיריד, הלוא כשנחזור מיריד החיים שהתמשך שבעים שמונים או אפילו תשעים שנה ישאלו אותנו שם למעלה מה הבאת איתך נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה ומה נשיב על שאלות אלה.

ד { אמנם עלינו להבין ולשאול מדוע שואלים האם קבעת עתים לתורה ולא שואלים האם למדת תורה מה ענין הדגש קבעת משמע שלא מספיק מה שלומד כשמתאפשר לו?

ה { ועוד קשה סתירה בדברי הגמרא שמבואר **במסכת סנהדרין דף ז ע"א** דאמר רב המנונא: אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה, שנאמר פוטר מים ראשית מדון. ושואלים בעלי התוספות שיש סתירה מה השאלה הראשונה **וז"ל התוספות במסכת סנהדרין דף ז ע"א** אלא על דברי תורה - והא דאמרין בפרק במה מדליקין (שבת דף לא.) ששואלין לו נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה?

המחשבות שמכוננות בלב האדם הלומד תורה:

בדרך כלל בני אדם אשר עוסקים לפרנסתם ובתחילת היום או בסוף היום הולכים ללמוד ובוה מרגישים שב"ה הוא זוכה ללמוד תורה למרות שעובד ושמח בחלקו, וק"י אם הוא אברך שלומד כל היום תחושתו בודאי עוד יותר טובה כי רוב עסקו בתורה, ולמרות שפעמים רבות אינו לומד בימים ובזמנים מסויימים ובפרט כאשר יש לו טירדות או צרכים מסויימים אינו לומד כלל באותו יום, מכל מקום אומר בליבו כי מאחר ובדרך כלל הוא לומד או הולך לשיעור הגם שהרבה פעמים הדבר מתבטל אין בזה דבר כי העיקר שהוא מחובר ללמוד התורה, ואמנם באמת כן הדבר שאין ספק שאשריו ואשרי חלקו שהוא מחובר ללימוד התורה ולמרות שהוא עובד הולך לשיעורי תורה וק"י שהוא נמצא במסגרת כולל שלומד כל היום, אך התורה וחז"ל מלמדים אותנו שעדיין לא יצא ידי חובתו בזה אלא נצרך לקבוע לו זמן קבוע שאותו אינו מבטל בשום אופן ואחרת זו השאלה הראשונה או השניה לעתיד לבא כאשר נבאר.

קביעת עתים לתורה אפילו על חשבון מניעת רווח:

ונראה לבאר ביאור נוסף מלבד המבואר ברש"י אפ"ל רצון התורה ללמדנו דעמל התורה מתבטא במה שאדם קובע עתים לתורה בלי לבטלו בשום אופן ורק אז חשוב הדבר שהוא עמל, כיון שכאשר האדם הולך לשיעור תורה או לומד לפי איך שמסתדר לו ולאחר שמסדר כל צרכיו בודאי אין באותו שיעור והשתתפותו עמל, ועיקר עמלו במה שמתאמץ לדחות כל הסיבות המפריעות לו לבטל הקביעות וזהו העמל, ולכן אומרת התורה אם בחקותי תלכו שבכדי לבטא העמל היינו כאשר תלכו בגדר חוק שלא ניתן לשינוי אז הוי עמל התורה שאינו מפר אותו שיעור בכל מצב ועי"ז רואה ברכה והצלחה. ובוה יובנו דברי המשנה שהכונה להולך ואינו עושה הוא לאינו מבין או אין מוסיף לו השיעור בידיעתו ובכל זאת הולך אך מתמיד בהליכתו בגדר חוק דהוי עמל, ועי"ז זוכה ששכר אותה הליכה בידו בין אם הבין ובין אם לא הרויח דבר מזה, וכמאמר הגמרא בברכות אגרא דבי מידרשא ריהטא היינו שכן הליכה שהולך לביהמ"ד, והוא כדברי התנא בין יש לו רווח ובין אין לו רווח מחמת שאינו מבין או שאינו צריך מ"מ יש לו שכר הליכה בידו.

ואכן כך תירצו בעלי התוספות הנ"ל בתירוץ ראשון וז"ל התם באדם שעוסק בתורה מיירי אלא שלא קבע עתים, והכא מיירי כשלא עסק כלל, אי נמי שואלים לו תחילה על משא ומתן באמונה, ומ"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה, והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דינו במה שנטשו מדברי תורה עכ"ל. **וכ"כ עיקר כתירוץ ראשון בתוספות הרא"ש מסכת סנהדרין דף ז ע"א** וז"ל אין תחלתו של אדם אלא על דברי תורה. והא דאמרין ששואלין לו נשאת ונתת באמונה ואחר כך קבעת עתים לתורה, התם באדם שעסק בתורה אלא שלא קבע עתים לתורה, והכא מיירי שלא למד כלל עכ"ל. **מתבאר מדברי התוספות** בתירוץ הראשון שיש הבדל בין קובע עתים ללא קובע אפילו הוא תלמיד חכם שלמרות שעוסק בתורה נתבע אם לא קבע עתים שאינו מבטל תמיד, ולכן השאלה הראשונה נשאת ונתת באמונה מאחר והוא

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

על כל פנים יושב ולומד, אולם מי שאינו לומד נשאל בראשונה על לימוד התורה. והן הם דברי הטור או"ח סימן קנה וז"ל ויקבע עת ללמוד דאמר רבא בשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו קבעת עתים לתורה נשאת ונתת באמונה, וקביעות העת צריך שיהא קבוע ותקוע בענין שלא יעבירונו אף אם הוא סבר להרויח הרבה. והוסיף על כך מרן הבית יוסף אורח חיים סימן קנה א ואחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש וכו' דאמר רבא בשעה שמכניסין האדם לדין שואלין אותו וכו'. בפרק במה מדליקין (שבת לא.) שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה, ובפרק קמא דסנהדרין (ז.) אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה? ונראה שרבינו סובר דאין הכי נמי דתחלת דינו אינו אלא על דברי תורה, ובפרק במה מדליקין לא נחת אלא למימר על כמה דברים שואלים אותו ולא דק בסדרא, ומפני כך הפכס רבינו וכתב קבעת עתים לתורה קודם נשאת ונתת באמונה, והתוספות תירצו בענין אחר, ותירוץ זה נכון הוא: **וכן פסק בשו"ע או"ח סימן קנה סעיף א:** אחר שיצא מבהכ"נ, ילך לבה"מ ויקבע עת ללמוד, **וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירונו אף אם הוא סבור להרויח הרבה.** עוד פסק השו"ע ביו"ד סימן רמו סעיף יט תחלת דינו של אדם על ת"ת, ואחר כך על שאר מעשיו.

טעם הדבר לפום צערא אגרא:

הראת לדעת כאשר ביארנו לעיל ונפסק להלכה השייכת לכל אדם באשר הוא שחייב לקבוע זמן שאינו מבטלו גם על חשבון מניעת רוח גדול ואינו מידת חסידות כי ישאל על כך לעתיד כל אדם, והסבר הדבר כי אם אדם לומד רק מתי שמסתדר לו שאין שום הפרעה ודאי שיש שכר אבל גודל השכר נקבע לפי המסירות של האדם על השיעור כיון שלפי הערך שהאדם מעריך את השיעור כך הערך של תורתו, וכמאמר התנא **בפרקי אבות פ"ה כ"ג** בין הא הא אומר לפום צערא אגרא, שלמרות ששני בני אדם לומדים באותו שיעור יכול להיות הבדל גדול מאוד בשכרם כגון אחד לא היה לו שום הפרעה ושום טרדה, ואילו השני למשל היה צריך לוותר על פגישה עם החבר או איזה מסיבה או היית לו הזדמנות לעסוק איזה עסק ולהרויח והוא מוותר לטובת השיעור אין ספק ששכרו של השני גדול עשרת מונים מהראשון כיון שהתאמץ ללכת לשיעור, ולכן האדם נשאל דוקא אם קבעת עתים שיש לך שיעור קבוע ללמוד ואינך מבטל אותו בשביל שום סיבה רק אז יש ערך לאותו לימוד, זו כוונת התורה אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים באופן קבוע ללכת לשיעור ולא לבטל השיעור מפני איזה סיבה אלא אם כן הוא אנוס כי אנוס רחמנא פטריה.

עשה תורתך קבע:

וכן מבואר במסכת אבות פרק א משנה טו שמאי אומר **עשה תורתך קבע** אמור מעט ועשה הרבה והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות: **ופרש"י על אבות פרק א משנה טו** עשה תורתך קבע. שלא תהא קבוע עתים לתורה אלא כל היום תעשנה עליך קבע. נ"א תקבע לך עתים ללמוד בכל יום ד' פרקים או ה': **והקשה על ביאור ראשון של רש"י במגן אבות לרשב"ף על אבות פרק א משנה טו** עשה תורתך קבע רבינו שלמה ז"ל [ד"ה עשה] פירש, שלא תהא קבוע לה עתים אלא כל היום. וזה אי אפשר, שהרי אמרו בגמרא פרק כיצד מברכין [ברכות לה ב], נהוג בהן מנהג דרך ארץ, והעושה כן עלתה בידו, כמו שאמרו שם. **אלא שאותן שעות שתקבע לתורה יהיו קבע** ושאר המלאכות יהיו משמשות לאותן שעות. וכן אמרו שם, דורות הראשונים עשו תורתם קבע ומלאכתן עראי זה וזה נתקיים בידם, דורות אחרונים עשו תורתן עראי ומלאכתן קבע, לא זה ולא זה נתקיים בידם. ותחילת דינו של אדם אינו אלא על שלא קבע עתים לתורה. כמו שזכר בראשון מקדושין [מ ב] ובראשון מסנהדרין [ז א], שנאמר [משלי יז יד] פוטר מים ראשית מדון. וכן בפרק במה מדליקין [שבת לא]. אמרו, שאחר שאומרים לאדם נשאת ונתת באמונה אומרים לו קבעת עתים לתורה עכ"ל. נמצא עולה שהעיקר כביאור שני ברש"י שחובת האדם לקבוע לו הספק או זמן שאינו מבטלו גם במניעת רוח כאשר ביארנו לעיל.

וכ"כ כביאור שני בספר חרדים מצוות התלויות בארץ ישראל פרק ד תנן במסכת אבות שמאי אומר עשה תורתך קבע כך פרקים בכל יום כך הלכות בכל יום כחוק העבד לרבו כי עבדים היינו לפרעה במצרים והיה כל אחד עושה לבנים סך ד' מאות ביום ובליילה כדכתב הרב ר' אליעזר מגרמיז"ה זלה"ה שזהו שאמר הכתוב מתכונת הלבנים שהיה די שיאמר מתכון אלא קרי ביה מתכון ת' של ד' מאות ולא תהי' תורתך עראי שתקרא כדי ההזדמן דזה הוי פריקת עול. **וכ"כ בדרך חיים על אבות פרק א משנה טו** עשה תורתך קבע שאל יעבור קביעות התורה. **וכ"כ בתולדות יעקב יוסף במדבר פרשת נשא** ובזה יבואר משנה דאבות הנ"ל עשה תורתך קבע, ר"ל שלא יהי' תורתו והנהגת קדושתו במקרה והזדמן, לפעמים עושה בטוב הזמן, וכשהזמן הולך וסוער נרפים הם מהתורה והעבודה, רק יעשה קבע, בין בטיבו בין בעקו.

וכתב במשלי החפץ חיים לבאר גדר הקביעות:

והקשה החפץ חיים כתוב בפרק יט פסוק (יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל כל האל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: ודרשו חז"ל במסכת ברכות דף סג ע"ב דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות. **ועוד דרשו חז"ל במסכת שבת דף פג ע"ב,** **וכן הוא במסכת גיטין דף נז ע"ב.** אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל.

הרי מאידך דרשו חז"ל **במסכת סנהדרין דף עד ע"א** אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד **כל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבד ואל תהרג יעבור ואל יהרג,** חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, ועבודת כוכבים לא והא תניא אמר רבי ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבד עבודת כוכבים ואל תהרג מנין שיעבוד ואל יהרג **תלמוד לומר וחי בהם ולא שימות בהם,** יכול אפילו בפרהסיא תלמוד לומר ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי, אינהו דאמור כרבי. ונמצאו לכאורה דברי חז"ל סותרים?

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

ותירץ עפ"י משל לסוחר אשר בילה כל ימיו במסחר לצבור הון ועושר, אך כאשר הזקין התבונן הרי בעוד זמן יצטרך לעלות למעלה ולתת דין וחשבון היכן תורה ומצוות אשר קיים, החליט שמכאן ואילך אחרי התפילה קודם יקבע עיתים לתורה ואח"כ ילך לעסקיו, והנה ביום הראשון אשתו ממתינה בחנות ורואה שבעלה איחר לבא והסוחרים באים וקונים ואינה יודעת מדוע עדיין אינו בא. כאשר הגיע אמרה לו היכן הייתה הרי אתה יודע ששעות הבקר הם שעות לחץ וכל הסוחרים הגדולים רק בבקר באים ולהיכן הלכת בזמן כזה. כמוכן תירץ איזה תירוצו ולא סיפר לה, ולמחרת חזר הדבר על עצמו וכך כל יום, הדבר הכעיס את אשתו. החליטה ללכת לביהמ"ד לראות מדוע הוא מתעכב והנה סיפרו לה כי הוא קובע עתים לתורה אחרי התפילה ונמצא בשיעור. אחרי השיעור כעסה על בעלה כיצד עושה כדבר הזה בדיוק בזמן הקשה ביותר במקום לעשות אח"כ. השיב לה בעלה תארי לעצמך שיבא מלאך המוות ויאמר שכעת בבקר רוצה לקחת את נשמתך, האם תאמרי לו תראה עכשיו יש לחץ של סוחרים וקונים תמתין. בודאי הכל בטל ומבוטל כעפרא באותו זמן. א"כ מכאן ואילך תחשיבי שבשעות הבקר אני מת ואין עם מי לדבר. **אומר החפץ חיים** זהו הפירוש אדם שממית עצמו על דברי תורה מתקיימים בו, היינו שיתנתק מכל ענייניו וצרכיו בזמן לימוד התורה ולא יבטלנו מפני שום סיבה, ולא שח"ו רצון התורה שייסבול, אבל כאשר כל סידור ועיסוק הכי קטן מטרידו ומבטלו מלימודו א"א עי"ז לקבוע עתים לתורה ולא לקנות חכמת התורה. ולכן חובה על כל אחד לקבוע עתים לתורה ולהשתתף בשעורי תורה ולהמית עצמו באהלה של תורה היינו באותן שעות שקבע לתורה ימנע מכל ענייניו ועסקיו ואך ורק עי"ז יוכל לקנות התורה.

מעשה עם רבי אפרים מרגליות:

כאשר מסופר על רבי אפרים מרגליות ז"ל שהיה עשיר גדול והיה לו בית מסחר גדול אך היה עוסק בתורה ובזמן עסקו בתורה לא היה מבטל בשביל שום עסק, ואשתו היתה אחראית על העסק ועשו הסכם שלעולם לא תפריע לו באמצע הלימוד בשביל עסקי ממון, אולם פעם אחת בא איזה סוחר עם סחורה יקרה מאוד והוא לחוץ מאוד לכסף מזומן והיה מוכן לתת הסחורה בעשירית המחיר וניתן להרוויח רווח גדול בשביל כמה חודשים, אמנם ידעה שבעלה כעת לומד ואין לבטל אותו בשביל עסקי ממון ולכן ניסתה לדחות את המוכר לשעה שבעלה יגמור את הלימוד, אך הסוחר אמר שאינו יכול להמתין והדבר דחוף לו מאוד ואם לא עכשיו הוא הולך לדרכו, לא נותר ברירה לאשתו אלא ללכת לבעלה בהיות זה דבר נדיר ויכול לעזור לתקופה ארוכה חישה בליבה שזה מקרה יוצא מהכלל, ולכן הלכה לבעלה היא נבהל לבואה כי חשב שיש פיקוח נפש כי אחרת מעולם אינה מפריעה לו, אולם פתחה פיה בחכמה ואמרה לו שלכל כלל יש יוצא מהכלל ויש הזדמנות מאוד נדירה וחשבה שבמקרה כזה לא מדובר שלא תפסיק אותו בהיות ומדובר על רווח עצום מאוד, שמע הדבר והשיב שהוא לא מוכן בעד כל הון שבעולם להפסיק לימודו ואם אינו רוצה להמתין שילך, שמעה אשתו את נחישות דעתו והלכה, אמרה לסוחר שבעלה אינו מוכן רק לאחר הלימוד, כעס והלך לדרכו כמוכן אשתו הצטערה על ההפסד הגדול, אולם לאחר שגמר לימודו והגיע בעלה אמר לה מה שמגיע להם יקבלו ואינו מוכן להתפתות ליצר לבטלו מהתורה, ובאמת לאחר זמן חזר אותו סוחר ומכר לו את כל הסחורה, ואמר לאשתו את רואה שכל זה רק עצת היצר לבטלו מתורה.

מוסר השכל:

נמצינו למדים עד כמה האדם צריך לאמץ לעצמו זמן קבוע שהוא לומד בו בלי לוותר עליו בשום מקרה אלא להיות עקבי בזמן הלימוד ואפילו לומד כל היום בדרך כלל חשוב שיקבע לו זמן שאינו מבטלו כאשר נפסק בהלכה ולפום צערא אגרא וכן ירבה שכרו לעתיד ולהתברך בכל הברכות שבתורה.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך

בידידות ואהבה
מרדכי מלכא